

veliki pesniki vseh časov in vseh narodov, a niso je še rešili do današnjega dne. Pod ljubezni blagodejnimi žarki so stvarili svoje neumrjoče umotvore, cvet človeškega duha. Ljubezen je tista večnoživa in večnomlada boginja, ki smehlja pod svojo vodečo roko vsakemu umetniku, ki ima sploh kaj izvirnega, elementarnega, samostvornega duha. Te boginje še nikoli ni žalil noben umetnik, da bi se ne bila maščevala, in nikoli nobeden je ni slavil, da bi ga ne bila stoterno odškodovala. Genijalni Lessing je spisal celó tragedijo brez ženskih vlog. Spodletelo mu je! Kdo dandanes pozna, kdo dandanes čita njegovega „Filota“? Nihče! Nikoli se ni polastil človeških src, nikoli se jih ni mogel polastiti, ker ta tragedija nima duše, srca — ljubezni. A Göthejevega „Wertherja“ so celó Kitajci preložili na svoj jezik ter ga upodobili na svoje porcelanske posode! Shakespeare je velik, a nobena njegovih tragedij mu ni pridobila tako močno in toliko milijonov človeških src, kakor njegov Othello in njegova Desdemona, njegov Romeo in njegova Julija.

Kaj sva govorila še dalje, tega, gospod urednik, ne morem povedati; kajti bojim se, da bi potem slovenski cerkveni list spet ne razglašal urbi et orbi, kakor je to storil pred nekoliko tedni, da „Ljubljanski Zvon“ piše same — „kužljive prismodarije“.

Književna poročila.

I.

Dr. Fr. S. Krauss: Sitte und Brauch der Südslaven, Wien, 1885. 8, XXVI. 682 str.

Južni Slovani so postali v novejšem času predmet občnega zanimanja. Odkar pojema turška oblast nad temi narodi ter se smejo brez spon in verig v svoji naravni moči in krasoti kazati, gleda začudena Evropa dan na dan nove prikazni. Šege, navade, socialne uredbe, o katerih se ljudem še sanjalo ni, razkrivajo se ter zanimajo vsakogar, ki ima priliko, pobliže jih ogledati. V teh jugoslovanskih običajih nahajamo z vestno točnostjo ohranjenih mnogo starodavnih, nekdanj menda pri vseh indoevropskih narodih običajnih naredeb in naprav. In bolje nego vsi stari pisci ter arhivi s svojimi akti ti predočujejo te institucije, katere so ostale tako dolgo nepoznate, kakor da bi bile z lavo in pepelom zakrite, ter se sedaj polagoma odkrivajo. Iz te množine svetu jedno ali drugo stran opisati, bilo je in bode zmerom hvalevredno delo. Zanimalo bode kulturnega

historika, kakor socijologa in antropologa ter — last not least — tudi jurista.

Če kje, tukaj velja Goethejevo „greift nur hinein in's volle menschenleben, und wo ihr's packt, da ist es interessant.“ Goethe je bil tudi med prvimi, ki so spoznali naravno krasoto tiste strani jugoslovanskega življa, ki še dandanašnji najbolj slovi, namreč narodnega pesništva. Pozneje je učeni svet zasledil bogatost južnih Slovanov gledé njih pravnih običajev. Posebno o teh velja, da so jih izkápali ter občudovali, kakor pod lavo skrita rimska mesta. Komaj se je poznanje in číslanje narodnega slovanskega prava nekoliko razšírilo, že se obrača pozornost na novo stran bogatega jugoslovanskega življa: jugoslovanska narodna ornamentika, ali v širjem pomenu: jugoslovanski narodni obrt zavzema izza nekoliko let částno mesto med svojimi tovariši. Stroka, s katero se je literarno začel baviti pred nekaj leti nevéšč samouk — ako se ne motim, bil je milar v Zagrebu — je dandanes že tolikanj vážna postala, da se strokovnjaki v umetnostni zgodovini prav resno pečajo ž njo. Ta stroka si bode priborila med inostranci tudi največ občudovalcev, ker ne potrebuje ne popisov, ne komentarov. Posamezne komade narodnega obrta jugoslovanskega pokaži, kjer hočeš, v kaki razstavi sodečemu občinstvu; kdor zna gledati, spoznal bo njegovo vážnost.

Na slabšem sta v tem oziru narodno pesništvo in narodno pravo. Tema je treba za tujce prevodov, razlaganj, tolmačenja. Gotovo pa predstava narodne pesmi ne doseza prirodne lepote izvirnikove, kakor moremo tudi narodne pravne institute tujcu in v tujem jeziku prav težko povoljno tolmačiti. In vender je bilo treba to poskusiti. Tujci, posebno Francozi, pri katerih je že razevelo primerjajoče pravoznanstvo, ter Angleži, kateri nabajajo v Indiji mnogo starodavnih, prikaznim po slovanskem jugu odgovarjajočih uredéb, začeli so se zanimati za stvar. Odličen strokovnjak na tem polji, prof. Sumner-Maine v Oksfordu n. pr. toži, ka mu dotična literatura ni pristopna, ker jezika ne razume; obžaluje, da so mu Bogišićeva preiskavanja „cachées par le voile d'un langage qui dérobe malheureusement à notre génération les trésors de la littérature slave.“

Slovanska literatura v ti stroki pa ni ravno majhna; če tudi ne povse kvalitativno, barem kvantitativno presezamo ž njo marsikateri drug narod. Za to so se tudi našli, komaj da je Bogišićev „Zbornik“ ugledal, beli svet, prelagaatelji, kojih je natecanje menda le zavoljo tega nevspešno ostalo, ker jim ni zadostovalo, podati Bogišićevo delo v kolikor možno dobrem prevodu, ampak dodavali so svojega, prenarejevali in — popáčili so original. Takoj pravi izmed njih — Feodor Demelić —, ki je skušal Bogišićevo knjigo preložiti na francoski jezik, ni bil srečen s svojim pod-

jetjem. Kolikor je meni znano, izšel je le jeden zvezek (*Le droit coutumier des Slaves méridionaux d'après le recherches de M. V. Bogišić, Paris, 1877.*) in o tem je imenovani Sumner-Maine prav po pravici rekel „qu'il n'est pas de lecture plus instructive.“

Jednako sodbo izreči bode moral tudi o najnovejši prikazni na tem polji, o knjigi, katere naslov stoji nad temi vrsticami.

Že spomladi 1884. l. se je naznanjalo po jugoslovanskih listih, da izide v kratkem od dr. Kraussa knjiga „*sitte und gewohnheitsrecht der Südslaven.*“ Prav željno smo je pričakovali. Konečno nam pride v roke, pa kaj je to? Naslov knjigi je drug: „*sitte und brauch der Südslaven.*“ V predgovoru, oziroma v pismu do predsednika antropološkega društva na Dunaji — knjiga je pisana po naročilu tega društva —, katero nadomestuje predgovor, pa pisatelj spet pravi, da namerava pisati o običajnem jugoslovanskem pravu, in ravno tako so posamezne pole zaznamovane s prvotnim naslovom, pod katerim se je izdanje knjige že davno naznanjalo („*Pozor*“, 28. srpnja 1884; „*Ljublj. Zvon*“, junija 1884.)

Malo čudno je to, kajti o čem hočem pisati, to moram vender prej znati, nego počnem nad 600 strani obsežajoče delo. Stvar pa ni tako malenkostna, kakor se menda komu na prvi mah zdi. Za oceno knjige, za mero, s katero naj jo merim, je važno, ka pred vsem znam, je li hotel pisatelj v nji podati le feuilletonski pisane, več ali menj zanimive in — pikantne podatke iz življenja južnih Slovanov, ali pa je hotel podati znanstveno razpravo o narodnem pravu. Težavno je za poročevalca, ko vidi ta razkol v naravi. Po vsi osnovi ter po svojih besedah pisateljevih smatral bi za njegov namen vender-le: podati znanstveno knjigo o jugoslovanskem narodnem pravu. S tem, da je dovršeno delo pisatelj sam niže cenil, ter izraz „*gewohnheitsrecht*“, dejal bi z bolj popularnim „*brauch*“ nadomestil, pa je nehoté sam neko sodbo izrekel, ki se bode strinjala z mojo. Ako je namreč pisatelj s svojo knjigo nameraval, antropološki vedi, torej znanosti podati nekaj donesek, izpodletelo mu je popolnoma; kajti ta površno spisana in prepisana knjiga nima — to pripovedujem s preudarkom — v svoji sedanjí obliki nobene znanstvene vrednosti.

V predgovoru — saj smem že omenjeno pismo tako imenovati — pravi pisatelj, da je knjigo v petih mesecih dogotovil. G. dr. Krauss je jako plodovit. V teku preteklega leta spravil je na dan razven te obširne knjige še, kolikor je konči meni znano, troje del in koliko započetih menda še hrani v predalih svoje mize! Ker pisatelj, kakor nam mimogrede pripoveduje sam, sploh z neko preprijazno zgovornostjo skrbeč za svojega prihodnjega biografa — potuje tudi po Balkanu, verujem mu rad, da za to delo ni imel več časa kot ubogih pet mesecev. To pa se mi vender

le zdi nekoliko prekratek čas, akoravno pisatelj zagotavlja, da se že petnajst let bavi s temi studijami; a tudi ti trditvi nasproti sem nekoliko skeptičen. Pisatelj namreč pravi na str. 167. svoje knjige, da je bil pred osmimi leti v sedmem gimnazijskem razredu — začel je svoje petnajstletne studije torej menda v normalki. Da v take studije nimam preveč zaupanja, tega mi nihče ne bode zameril.

Dr. Janko Babnik.

(Dalje prihodnjič.)

„Carniolia“ slikarja Janeza Šubica.

Od našega rojaka, slikarja profesorja Janeza Šubica je došla meseca decembra m. l. iz Kaiserslauterna v Ljubljano velika slika, namenjena za strop v vestibulu novega deželnega muzeja. Podoba ima obliko velikanškega ovala in nam predstavlja „Carniolio“ ali „Kranjsko“ kot zaščitnico vede in umetnosti. Sredi slike počiva na prestolu, stoječem na oblacih, lepa ženska — Carniolia. V levi roki drži grb dežele kranjske, z desnico pa vabi k sebi imenovani stroki človeškega duha, vedo in umetnost. Prva sedi na levi „Kranjske“, ter drži na kolenih krasnega genija, ki dviga oljčno vejico proti osrednji podobi; mlada cvetoča ženska se ozira z mirnim in jasnim obrazom v svet, dobro vedoča, da je prihodnost njena, ako bode brezstrastno stopala dalje, človeštvu v prid in blaginjo. V roki in na strani ima svoje atribute — knjige, stare pergamene in globus. Nji nasproti, na desni strani glavne podobe, kleči v oblacih zorna deklica, velike moje oči upiraje v „Kranjsko“ — to je umetnost, domača umetnost, ki z zaupanjem dviga svoj pogled na domačo deželo. Pri sebi ima malega dečka, ki ž njo vred poklanja „Kranjski“ model novega muzeja, oznanjajoč ž njim napredek domačega stavbarstva. Okrog nje vidimo na oblacih znamenja slikarstva in podobarstva, v zraku za njo pa plava genij, držeč vejico v polnem cvetu, kakor bi hotel ž njo naznanjati, da naj se domača umetnost tako razvije, tako razcvete v Kranjski, kakor pisane cvetice v njegovih rokah.

Toliko o predmetu. Kar se tiče izvršitve same, moramo pač priznati, da nas takoj prvi trenotek slika pridobi záse s svojo dovršenostjo in izgledno tehniko, kakeršne v taki popolnosti nismo še nikdár videli pri našem umetniku. Vsaka poteza je narejena z izredno skrbnostjo, vsaka črta kaže, da je slikarju vodila čopič nenavadna ljubezen do predmeta. Krepki in energični kolorit nas spominja benečanske stare šole in onih